



เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

ชื่อบทความ หลักนิติธรรมกับจริยธรรมของพนักงานสืบสวนและไต่สวน

จัดทำโดย พันตำรวจเอก จรุงวิทย์ ภูมมา
รหัส ๖๓๐๘๐๕

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๘
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมกับจริยธรรมของพนักงานสืบสวนและไตสวน

พ.ต.อ.จรงค์วิทย์ ภูมมา^๑

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นรัฐธรรมนูญที่กล่าวถึงและรับรองหลักนิติธรรมไว้ในหมวด ๑ มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาลตามบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระ และหน่วยงานรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามรัฐธรรมนูญกฎหมายและหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม จึงเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง รัฐสภา ฝ่ายบริหาร ศาล และองค์กรอิสระ ทั้งคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เพราะการทำหน้าที่ขององค์กรเหล่านั้น ย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน สิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพราะองค์กรหน่วยงานดังกล่าว มีหน้าที่บทบาทสำคัญที่ออกกฎหมายการดำเนินคดีที่กระทบต่อประชาชนโดยตรง หากไม่ยึดหลักนิติธรรมแล้ว แน่นนอนว่าสังคมและประชาชนเกิดความเหลื่อมล้ำ ไม่เป็นธรรม ไม่มีมาตรฐาน อันนำไปสู่สังคมที่แตกแยก แบ่งพรรคแบ่งฝ่าย และเกิดความรู้สึกแตกแยกจนยากที่จะหล่อหลอมรักสามัคคีกันได้ เนื่องจากหากมีการกระทำจากรัฐมากระทบกับฝ่ายตนบ่อย ๆ ก็ไม่มีการยอมรับ และเชื่อมั่นว่าถูกกลั่นแกล้ง ไม่เป็นธรรม นานไปเกิดเป็นการหล่อหลอมเป็นวัฒนธรรมของฝ่ายนำมาซึ่งประสบการณ์อ่อนแอ และไม่สามารถที่จะพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าเท่าเทียมต่างประเทศได้ ปัจจัยสำคัญขั้นหนึ่งที่ทำให้องค์กรเหล่านั้นทำหน้าที่ยึดตามหลักนิติธรรม คือ จริยธรรม เพราะการที่บุคคลในองค์กรหน่วยงานข้างต้น ยึดถือมีความสอดคล้องกับการกระทำที่บุคคลยึดถือตามหลักจริยธรรม กฎหมายโดยปราศจากข้อขัดแย้งผลประโยชน์สาธารณะ การยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องและชอบธรรม ย่อมทำให้สังคมประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานตามกระบวนการได้รับความเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ ไม่มีอคติทำให้สังคมและประชาชนได้รับการปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน ในเรื่องเดียวกัน นำเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การยอมรับของประชาชนนำมาซึ่งความรักสามัคคีของคนในชาติ นำไปสู่การยกระดับพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า บรรยาภาศสังคมมีความสงบ สามัคคี ประองตอง

^๑ เลขานุการคณะกรรมการการเลือกตั้ง

๑. หลักนิติธรรม

๑.๑ ความเป็นมาของหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม (The Rule of Law) หรือที่คนในแวดวงกฎหมายก่อนหน้านี้ให้คำนิยามต่าง ๆ นานา ว่าเป็น หลักกฎหมาย หลักความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย นิติธรรมวินัย หลักธรรมแห่งกฎหมาย นิติศตมภ์^๒ หลักการปกครองที่ดำเนินไปอย่างเป็นธรรมโดยกลไกของกฎหมาย^๓

แนวคิดเรื่องหลักนิติธรรมมีมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ เกิดจากการค้นหาหลักการปกครองที่ดีที่สุดโดยเพลโต (Plato ๔๑๙ – ๓๔๘ B.C) ผู้เป็นนักปราชญ์ชาวกรีก ซึ่งเดิมเพลโต เห็นว่า การปกครองที่ดีที่สุด คือ การปกครองโดยราชาปราชญ์ (Philosopher King) ที่เป็นทั้งคนเก่งและคนดีมีคุณธรรมปกครองบ้านเมืองด้วยความถูกต้องชอบธรรม แต่สุดท้ายเพลโตไม่สามารถหาคนที่สมบูรณ์แบบพอที่จะเป็นราชาปราชญ์ได้ ในที่สุดเพลโตจึงหันมาให้ความสนใจกับ กฎหมาย โดยเสนอว่า กฎหมายเป็นสิ่งสูงสุด และการปกครองจะต้องดำเนินตามกฎหมาย หากสังคมสามารถสร้างระบบกฎหมายที่ดีและเป็นธรรมขึ้นมาให้คนประพฤติปฏิบัติตามได้

หลักนิติธรรม ศาสตราจารย์ Joshep Raz^๔ ได้กล่าวถึงนิติธรรม ในความหมายอย่างกว้างซึ่งได้แก่ การปกครองโดยกฎหมายหรือการเชื่อฟังหรือเคารพกฎหมายของประชาชนหรือการปกครองที่ยึดถือกฎหมายเป็นการใหญ่ สำหรับการให้ความหมายเกี่ยวกับนิติธรรมอย่างแคบเป็นการอธิบายถึงปรัชญาทางการเมือง หลักนิติธรรมในทางวิชาการจึงหมายถึงการปกครองที่รัฐบาล ได้ใช้กฎหมายในการปกครองประเทศและผู้ปกครองหรือรัฐบาลต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเช่นเดียวกันกับประชาชน ดังนั้นความหมายในทางวิชาการของหลักนิติธรรมในความหมายของ Raz จะมีองค์ประกอบ ดังนี้

(๑) กฎหมายต้องใช้บังคับอนาคต อย่างเปิดเผยและการใช้บังคับกฎหมายจะต้องใช้บังคับกับเหตุการณ์หรือบุคคลในการกระทำที่เกิดขึ้นนับจากกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้วหรือการบังคับใช้กฎหมายจะใช้บังคับย้อนหลังไม่ได้ สำหรับในบางกรณีที่ใช้กฎหมายบังคับย้อนหลังได้ ในการบังคับใช้กฎหมายย้อนหลังสำหรับบางสภาวะการณ่นั้นจะต้องไม่ขัดกับหลักนิติธรรม และการบัญญัติกฎหมายจะต้องมีความหมายชัดเจนไม่กำกวมหรือคลุมเครือ

(๒) กฎหมายต้องมีความมั่นคงแน่นอน และกฎหมายไม่ควรถูกเปลี่ยนแปลงบ่อยมากนัก

(๓) การออกกฎหมายหรือการตรากฎหมายต้องมีพิจารณาโดยเปิดเผย มั่นคง มีความชัดเจนซึ่งได้แก่ กฎหมายต้องมีลักษณะเป็นการบังคับเป็นการทั่วไป ไม่ใช่บังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

(๔) ต้องมีหลักความเป็นอิสระของตุลาการ

^๒ ศาสตราจารย์พิเศษ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร องคมนตรี, หลักนิติธรรม (กรุงเทพฯ: บ.ธนเพรส จำกัด, ตุลาคม ๒๕๕๒ พิมพ์ครั้งที่ ๒) หน้า ๑

^๓ จรัญ โฆษณานนท์, บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ของอุดมการณ์ “หลักนิติธรรม” (Historico-Societal Context of the Rule of law Ideology) ใน นิติรัฐ, ดร.เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บรรณาธิการ (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พฤษภาคม ๒๕๕๓) หน้า ๙๘

^๔ ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช [๑๕]

- (๕) ต้องมีกระบวนการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม
- (๖) มีการตรวจความชอบด้วยกฎหมายโดยองค์กรตุลาการ
- (๗) ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย
- (๘) องค์กรที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมไม่ควรมีดุลพินิจ เพื่อการบิดเบือนในการใช้กฎหมาย

ศาสตราจารย์ ดร.กำชัย จงจักรพันธ์ กรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติให้ความหมายของ “หลักนิติธรรม” ว่าหมายถึง หลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย อันหมายถึงความรวมถึง การบัญญัติกฎหมาย การใช้การตีความกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม จะต้องไม่ฝ่าฝืนหรือขัดแย้งต่อนิติธรรม หรือหลักพื้นฐานแห่งกฎหมาย หลักนิติธรรมหรือหลักพื้นฐานแห่งกฎหมายจะถูกล่วงละเมิดมิได้ หากกฎหมายหรือกระบวนการยุติธรรมขัดหรือแย้งต่อนิติธรรม ผลก็คือจะใช้บังคับไม่ได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง หลักนิติธรรม คือ หลักที่อยู่เหนือกฎหมายทั้งปวง อยู่เหนือแม้กระทั่งรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีองค์ประกอบหรือสาระสำคัญ คือ

๑. กฎหมายต้องใช้บังคับเป็นการทั่วไป
๒. กฎหมายจะบัญญัติให้การกระทำใดเป็นความผิดอาญาและมีโทษย้อนหลังหรือมีโทษย้อนหลังหนักกว่าเดิมไม่ได้
๓. ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยบริสุทธิ์อยู่นอกจากศาลจะมีคำพิพากษาเด็ดขาดว่ามีความผิด
๔. หลักความเป็นอิสระและเป็นกลางในการพิจารณาพิพากษาคดีของตุลาการ
๕. รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจและต้องใช้อำนาจตามที่กฎหมายให้ไว้เท่านั้น
๖. กฎหมายต้องไม่ยกเว้นความผิดให้แก่การกระทำของบุคคลหรือคณะบุคคลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตไว้ล่วงหน้าโดยเฉพาะ

๑.๒ หลักนิติธรรมในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

หลักนิติธรรมมีการพูดถึงกันมากขึ้นในสังคมไทย และได้มีการนำหลักนิติธรรมมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ดังนี้

มาตรา ๓ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตาม**หลักนิติธรรม**

มาตรา ๗๘ รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินดังต่อไปนี้

- (๑) บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ

(๒) จัดระบบการบริหารราชการส่วนกลาง ภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้มีขอบเขตอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจนเหมาะสมแก่การพัฒนาประเทศ และสนับสนุนให้จังหวัดมีแผนและงบประมาณเพื่อพัฒนาจังหวัด เพื่อประโยชน์ของประชาชนในพื้นที่

(๓) การกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้ ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการตลอดทั้งโครงการสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่น ให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

(๔) พัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ

(๕) จัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่น เพื่อให้การจัดทำและการบริหารการบริการสาธารณะเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

(๖) ดำเนินการให้หน่วยงานทางกฎหมายที่มีหน้าที่ให้ความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐตามกฎหมายและตรวจสอบการตรากฎหมายของรัฐ ดำเนินการอย่างเป็นอิสระ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปตามหลักนิติธรรม

(๗) จัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง รวมทั้งจัดให้มีสภาพพัฒนาการเมืองที่มีความเป็นอิสระเพื่อติดตามสอดส่องให้มีการปฏิบัติตามแผนดังกล่าวอย่างเคร่งครัด

(๘) ดำเนินการให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐได้รับสิทธิประโยชน์อย่างเหมาะสมหลักนิติธรรม คือ การปกครองที่ค้ำประกันผู้ปกครองต้องใช้อำนาจอันชอบธรรม เสมอภาค และเป็นธรรม

๒. หลักการแนวคิดจริยธรรมความหมายจริยธรรม

๒.๑ หลักการแนวคิดจริยธรรมของข้าราชการพลเรือน

ศาสตราจารย์ ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ์^๕ สำนวระบบคุณธรรมข้าราชการพลเรือนไทยในช่วงทศวรรษ จากกลุ่มตัวอย่าง ๔๘๙ คน ซึ่งเป็นข้าราชการระดับผู้อำนวยการหรือเทียบเท่าจากทุกกระทรวงยกเว้นกระทรวงกลาโหม พบว่าการพิจารณาดีความดีความชอบตามระบบคุณธรรมเกณฑ์ที่ใช้ได้แก่ ความวิริยะ อุตสาหะ ความเสียสละและซื่อสัตย์สุจริต

^๕ ศาสตราจารย์ ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ์ การสำวระบบคุณธรรมข้าราชการพลเรือนไทยในช่วงทศวรรษ สำนักงาน ก.พ. ๒๕๔๙

นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ^๖ ได้ศึกษาเรื่อง “วิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณของระบบราชการและข้าราชการในต่างประเทศ รัชกาลที่ ๕ และปัจจุบัน” การวิจัยใช้วิธีผสมผสานการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีพบว่า (๑) วิชาชีพนิยมของระบบราชการและข้าราชการไทย พิจารณาจากเกณฑ์สากลสมัยใหม่ ๑๘ เกณฑ์ ได้เริ่มต้นขึ้นเป็นครั้งแรกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่วิชาชีพนิยมดังกล่าวมีความแก่น้อยกว่าวิชาชีพนิยมประมาณในปัจจุบันประมาณร้อยละ ๑๐.๕ (๒) สาเหตุที่ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๕ ทรงมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาวิชาชีพของระบบราชการและข้าราชการไทย สืบเนื่องจากปัจจัยภายใน เช่น สมรรถนะของระบบราชการและข้าราชการ การประสานงานของหน่วยงานทหารและพลเรือนส่วนปัจจัยภายนอก เช่น ลัทธิล่าอาณานิคมประเทศ (๓) วิชาชีพนิยมของระบบราชการและข้าราชการไทยที่ได้รับการพัฒนาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีผลกระทบต่อวิชาชีพนิยมในสังคมไทยหลายมิติ ได้แก่ การปกครอง การบริหาร เศรษฐกิจและสังคม (๔) ปัจจัยภูมิหลังทางสังคมเศรษฐกิจบางตัวแปรของข้าราชการมีความสัมพันธ์กับวิชาชีพนิยมทั้งระดับจุลภาคและมหภาคสำหรับระดับความเป็นวิชาชีพนิยมของระบบราชการของประเทศตะวันตกในสมัยของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๕ และในปัจจุบันพบว่าทั้ง ๑๘ เกณฑ์ที่กำหนดส่วนใหญ่หลายประเด็นมีความแตกต่างกัน แต่มีส่วนที่คล้ายคลึงกันเฉพาะในเรื่อง “การประกอบอาชีพเต็มเวลา” “การจัดแผนงานการศึกษา โดยสมาคมวิชาชีพ” และ “การมีจรรยาบรรณวิชาชีพ” สำหรับระดับความเป็นวิชาชีพนิยมของข้าราชการของประเทศตะวันตกในสมัยของล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ ๕ และในปัจจุบันพบว่า ทั้ง ๑๘ เกณฑ์ส่วนใหญ่มีความแตกต่างกัน ส่วนที่ความคล้ายคลึงกัน ได้แก่ “การมีความจงรักภักดีและความผูกพันในวิชาชีพ” “การมองเห็นอนาคตในการประกอบอาชีพ” และ “การมีความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพของตน” (ติน ปรัชญพฤทธิ, ๒๕๓๗)

ที่สำคัญ ศาสตราจารย์ ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ (๒๕๕๑) ได้นำเรื่องวิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณมาเขียนลงในวารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยได้สรุปเนื้อหาของความหมายของวิชาชีพนิยม จรรยาบรรณทฤษฎีจรรยาบรรณ วิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณของประเทศตะวันตก วิชาชีพนิยมและจรรยาบรรณของไทย รวมทั้งนำเสนอแบบทดสอบตนเองเกี่ยวกับจรรยาบรรณฉบับย่อ หลักการเขียนจรรยาบรรณ ตลอดจนแบบทดสอบตนเองเกี่ยวกับจรรยาบรรณฉบับสมบูรณ์ ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์กับหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานต่าง ๆ ที่อาจนำไปปรับใช้ในการนำประมวลจริยธรรมไปสู่การปฏิบัติ

๒.๒ หลักจริยธรรมสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย

อริสโตเติล กล่าวไว้ว่า “ความยุติธรรมเกิดขึ้น เมื่อคนที่เท่ากันได้รับการปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกัน และเมื่อคนที่ไม่เท่าเทียมกันได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมกัน” (โสภณ รัตนกร, ๒๕๑๑:๓๓๓)^๗ ในทัศนะของอริสโตเติล การจัดระเบียบความสัมพันธ์ของมนุษย์ตามหลักเกณฑ์ซึ่งสังคมยอมรับนับถือโดยปราศจาก

^๖ ศาสตราจารย์ ดร.ติน ปรัชญพฤทธิ. (๒๕๓๖) วิชาชีพนิยมของระบบราชการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : วิวัฒนาการและผลกระทบต่อสังคมไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๗ โสภณ รัตนกร. (๒๕๑๑). ความยุติธรรม. กรุงเทพฯ : บทบัณฑิตย.

ความลำเอียง คือ ความยุติธรรมหรือถืออีกนัยหนึ่งความยุติธรรมคือ การใช้กฎเกณฑ์โดยปราศจากความลำเอียงมิใช่กระทำตามอำเภอใจ ทั้งนี้ โดยมีซิเชโร นักกฎหมายชาวโรมัน เชื่อว่าบ่อเกิดความยุติธรรมปรากฏขึ้นในกฎหมายเพราะกฎหมายเป็น “พลังแห่งธรรมชาติ” (natural force) เป็นจิตใจและเหตุผลของผู้ทรงภูมิปัญญา เป็นมาตรฐานซึ่งนำหน้าความยุติธรรมและความอยุติธรรม (Cicero, ๑๙๖๓: ๔๔)

เหตุนี้ความยุติธรรมจึงเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของกฎหมาย และต้องถือว่าเป็นความดีสูงสุดหรือเป็นหลักจริยธรรมที่นักกฎหมายควรไปให้ถึง ถ้านักกฎหมายปราศจากความยุติธรรมหรือกระทำการใด ๆ ด้วยความยุติธรรม นักกฎหมายนั้นไร้ซึ่งจริยธรรมและไม่สมควรที่จะดำรงความเป็นนักกฎหมายต่อไป

ความยุติธรรม นอกจากจะหมายถึงการใช้กฎเกณฑ์โดยปราศจากความลำเอียงแล้วยังรวมถึงความเสมอภาค ซึ่งหมายถึงมนุษย์มีความเท่าเทียมกันภายใต้กฎเกณฑ์เดียวกันนักปรัชญามีความเห็นตรงกันว่า ความเสมอภาคนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์มีโดยธรรมชาติ ดังที่ เดวิด ฮูม กล่าวไว้ว่า “หลักแห่งความยุติธรรมเป็นสิ่งที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น มิใช่เป็นไปตามอำเภอใจ ไม่มีถ้อยคำอื่นใดจะเรียกขานได้ดีกว่าคำว่า” “กฎแห่งธรรมชาติ (Law of Nature)” (David Hume) ๑๙๖๓:๑๙๔ ทั้งนี้ โดยมีจอห์น ล็อก กล่าวถ้อยคำสนับสนุนว่า “รัฐทั้งหลายโดยธรรมชาติ ย่อมมีกฎหมายธรรมชาติปกครองอยู่ ซึ่งผูกพันบุคคลทุกคนด้วยเหตุและผล อันได้แก่ กฎหมายที่ทำให้มนุษย์มีความเท่าเทียมกันและมีอิสรภาพ จะไม่มีใครได้รับอันตรายแก่ชีวิต เสรีภาพหรือทรัพย์สินจากบุคคลอื่น” (John Lock, ๑๙๖๓:๑๓๗)

หลักดังกล่าวข้างต้นปรากฏชัดเจนอยู่ใน “หลักนิติธรรม” (The Rule of Law) ซึ่งแยกออกเป็น ๓ กรณี คือ (จิตติ ดิงศภัทย์, ๒๕๕๓:๘๖)^๕

๑. การกิจของฝ่ายนิติบัญญัติภายใต้หลักนิติธรรม คือ สร้างและรักษาไว้ซึ่งสภาวะที่จะทำให้แต่ละคนมีศักดิ์ศรีของความเป็นคน ไม่แต่จะมีสิทธิในทางแพ่ง และทางการเมือง บางประการเท่านั้นแต่ต้องให้เป็นแก่นสารทางสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรมอันจำเป็นแก่การพัฒนาบุคลิกของเขา

๒. ในด้านฝ่ายบริการ ไม่แต่เพียงมีบทบาทบัญญัติป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจเกินขอบเขต แต่ต้องมีบทบาทให้รัฐที่สามารถรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อยไว้ได้ ตลอดจนรักษารัฐธรรมนูญและเศรษฐกิจของชุมชนด้วยการมีระบบประกันสังคม

๓. ในด้านบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ต้องเป็นอิสระ ดังนั้นวิชาชีพกฎหมายจึงต้องเป็นอิสระ ปราศจากความหวั่นเกรงว่ารัฐจะเข้ามาแทรกแซงการดำเนินคดี ผู้พิพากษาอัยการจะต้องไม่ถูกตัดทอนรายได้ ลดฐานะหรือชื่อเสียงเกียรติคุณ

การที่กฎหมายต้องอยู่ภายใต้หลักนิติธรรม มิได้หมายความว่าทำให้ศาลไม่รับรู้หรือไม่วินิจฉัยตามตัวบทกฎหมาย ทางแก้มืออยู่หลายวิธี เช่น บางประเทศให้ศาลยุติธรรมวินิจฉัยว่า กฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือขัดต่อกระบวนการอันชอบด้วยกฎหมาย (due process of law) บางประเทศก็ให้มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย อย่างไรก็ตาม วิธีแก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมหรือขัดต่อหลักนิติธรรมนั้น ได้มีศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ กล่าวไว้ว่า นักกฎหมายจะต้องรู้และจะจัดทำเป็นขั้นตอนตามวิถีทางของกฎหมายไม่ใช่อ้างเอาความเปราะบางประเทศให้มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้วินิจฉัย อย่างไรก็ตาม วิธีแก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมหรือขัดต่อหลักนิติธรรมนั้น

^๕ จิตติ ดิงศภัทย์, (๒๕๕๓). หลักวิชาชีพนักกฎหมาย. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ได้มีศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ กล่าวไว้ว่า นักกฎหมายจะต้องรู้และจะจัดทำเป็นขั้นตอนตามวิถีทางของกฎหมายไม่ใช่อ้างเอาความปลอดภัยความผาสุกของประชาชนมาเป็นหลักในการใช้อำนาจนอกกฎหมาย อันเป็นวิธีการแอบอ้างความคิด ซึ่งอาศัยหลักที่ว่าความผาสุกของประชาชนเป็นกฎหมายสูงสุดมาบังหน้าซึ่งไม่ใช่หลักนิติธรรม แต่เป็นหลักสำหรับอ้างเพื่อทำการปฏิบัติ (จิตติ ติงศภัทิย์, ๒๕๕๓:๘๘) ภารกิจของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติตนในกรอบแห่งจริยธรรม ปรากฏอย่างชัดเจน ในพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ที่ทรงพระราชทานแก่ผู้จบการศึกษาจากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๒๓ ความตอนหนึ่งว่า :

“กฎหมายนั้น โดยหลักการจะต้องบัญญัติขึ้นใช้เป็นอย่างเดียวกัน และเสมอกันสำหรับคนทั้งประเทศ จึงเป็นธรรมดาที่จะบังคับใช้ให้ได้ผลบริบูรณ์ครบถ้วนทุกกรณีไม่ได้ คงต้องมีส่วนบกพร่องเกิดขึ้นบ้างน้อยบ้าง ตามเหตุการณ์และตัวบุคคลผู้นำกฎหมายมาใช้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ใช้กฎหมายจะต้องสำนึกตระหนักในความรับผิดชอบของตนเองอยู่ตลอดเวลา ในอันที่จะใช้กฎหมายเพื่อธำรงรักษาและผดุงความยุติธรรมถูกต้องเพียงอย่างเดียว มิใช่เพื่อผลประโยชน์อย่างอื่น ๆ ในขณะนี้ทุกคนต้องทำใจให้หนักแน่นเที่ยงตรงปราศจากอคติ ให้กล้าแข็งที่จะทำในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรมให้สุขุมรอบคอบประกอบด้วยสติและปัญญาที่จะตรวจตราและพินิจพิจารณาหาทางที่จะใช้ตัวบทกฎหมายให้ได้ผลตรงตามจุดประสงค์คือ ให้เกิดความถูกต้องเที่ยงตรง โดยบริสุทธิ์ยุติธรรม ไม่ยอมปล่อยให้ผู้มีอำนาจใช้อำนาจกฎหมายเอารัดเอาเปรียบผู้อื่นในทางไม่เป็นธรรมได้ ทั้งต้องดำรงตนให้เป็นที่พึ่งของผู้สุจริตชนด้วยเสมอนักกฎหมายจึงจะสามารถรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและความผาสุกของบ้านเมืองไว้ได้”

ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมายนอกจากต้องธำรงรักษาและผดุงความยุติธรรมความถูกต้องมิใช่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตนแล้ว ยังต้องเที่ยงตรง ปราศจากอคติ และมีความกล้าหาญในทางจริยธรรมกล่าวคือ กล้าทำให้สิ่งที่ถูกต้องและมีความเป็นธรรมด้วยความสุขุมรอบคอบอาศัยสติปัญญาพินิจพิเคราะห์ใช้กฎหมายให้ถูกต้องเที่ยงตรงบริสุทธิ์ยุติธรรมไม่ปล่อยให้ผู้มีอำนาจเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น โดยไม่เป็นธรรม ต้องทำตนให้เป็นที่พึ่งของผู้สุจริตชนด้วย จึงจะถือว่าเป็นผู้มีจริยธรรมได้อย่างเต็มภาคภูมิ

๓. หน้าที่และอำนาจคณะกรรมการการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๑๕ องค์การอิสระเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นให้มีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไป ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย

การปฏิบัติหน้าที่และการใช้อำนาจขององค์การอิสระต้องเป็นไปโดยสุจริต เที่ยงธรรม กล้าหาญ และปราศจากอคติทั้งปวงในการใช้ดุลพินิจ

มาตรา ๒๒๔ ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดหรือดำเนินการให้มีการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกสมาชิกวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และการออกเสียงประชามติ

(๒) ควบคุมดูแลการเลือกตั้งและการเลือกตั้งตาม (๑) ให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และควบคุมดูแลการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย เพื่อการนี้ ให้มีอำนาจสืบสวนหรือไต่สวนได้ตามที่จำเป็นหรือที่เห็นสมควร

(๓) เมื่อผลการสืบสวนหรือไต่สวนตาม (๒) หรือเมื่อพบเห็นการกระทำที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า การเลือกตั้งหรือการเลือกตาม (๑) มิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือการออกเสียงประชามติ เป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ให้มีอำนาจสั่งระงับ ยับยั้ง แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกการเลือกตั้ง หรือการเลือก หรือการออกเสียงประชามติ และสั่งให้ดำเนินการเลือกตั้ง เลือก หรือออกเสียงประชามติ ใหม่ ในหน่วยเลือกตั้งบางหน่วย หรือทุกหน่วย

(๔) สั่งระงับการใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกตาม (๑) ไว้เป็นการชั่วคราวเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้นั้นกระทำการ หรือรู้เห็น กับการกระทำของบุคคลอื่น ที่มีลักษณะเป็นการทุจริต หรือทำให้การเลือกตั้งหรือการเลือก มิได้เป็นไป โดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม

(๕) ดูแลการดำเนินงานของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามกฎหมาย

(๖) หน้าที่และอำนาจอื่นตามรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย

ในการสืบสวนหรือไต่สวนตาม (๒) คณะกรรมการการเลือกตั้งจะมอบหมายให้กรรมการ การเลือกตั้ง แต่ละคนดำเนินการ หรือมอบหมายให้คณะบุคคลดำเนินการภายใต้การกำกับของ กรรมการการเลือกตั้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดก็ได้

การใช้อำนาจตาม (๓) ให้กรรมการการเลือกตั้งแต่ละคนซึ่งพบเห็นการกระทำ ความผิด มีอำนาจ กระทำได้สำหรับหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งที่พบเห็นการกระทำ ความผิด ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

มาตรา ๒๒๕ ก่อนประกาศผลการเลือกตั้งหรือการเลือก ถ้ามีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า การเลือกตั้งหรือการเลือกนั้นมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีอำนาจ สั่งให้มีการเลือกตั้งหรือการเลือกใหม่ในหน่วยเลือกตั้งหรือเขตเลือกตั้งนั้น ถ้าผู้กระทำการนั้นเป็น ผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือก แล้วแต่กรณี หรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้นไว้เป็นการชั่วคราวตาม มาตรา ๒๒๔ (๔) คำสั่งตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๒๒๖ เมื่อมีการดำเนินการตามมาตรา ๒๒๕ หรือภายหลังการประกาศผลการเลือกตั้ง หรือการเลือกแล้ว มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือผู้สมัครรับเลือกผู้ใดกระทำการ ทุจริต ในการเลือกตั้งหรือการเลือกหรือรู้เห็นกับการกระทำของบุคคลอื่น ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งยื่น คำร้อง ต่อศาลฎีกาเพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้น

การพิจารณาของศาลฎีกาตามวรรคหนึ่ง ให้นำสำนวนการสืบสวนหรือไต่สวนของ คณะกรรมการ การเลือกตั้งเป็นหลักในการพิจารณา และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้ศาล มีอำนาจสั่งไต่สวนข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้

ในกรณีที่ศาลฎีกาพิพากษาว่าบุคคลตามวรรคหนึ่งกระทำความผิดตามที่ถูกร้อง ให้ศาลฎีกา สั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้นั้นเป็นเวลาสิบปี ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา แล้วแต่กรณี

เมื่อศาลฎีกามีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาแล้ว ถ้าผู้ถูกกล่าวหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา ให้ผู้นั้นหยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าศาลฎีกาจะพิพากษาว่าผู้นั้นมิได้กระทำความผิด

และเมื่อศาลฎีกามีคำพิพากษาว่าผู้้นกระทำความผิด ให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภาผู้้นสิ้นสุดลงนับแต่วันที่หยุดปฏิบัติหน้าที่

มิให้นำสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาซึ่งหยุดปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคสี่ เป็นจำนวน สมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณี

ให้นำมาตรานี้ไปใช้บังคับแก่การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นด้วย โดยอนุโลม แต่ให้อำนาจของศาลฎีกาเป็นอำนาจของศาลอุทธรณ์ และให้คำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด

การพิจารณาพิพากษาของศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์ตามมาตรา นี้ ให้เป็นไปตามระเบียบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาซึ่งต้องกำหนดให้ใช้ระบบไต่สวนและให้ดำเนินการโดยรวดเร็ว

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๐

มาตรา ๒๒ นอกจากหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว ให้คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) หน้าที่และอำนาจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้และกฎหมายอื่น

(๒) ออกข้อกำหนด ระเบียบ หรือประกาศตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และกฎหมายอื่น

(๓) วินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกี่ยวกับข้อกำหนด ระเบียบ หรือประกาศของคณะกรรมการ

(๔) วางระเบียบเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานของสำนักงาน ข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง การสืบสวนและไต่สวน และการอื่นใดที่จำเป็น เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และพรรคการเมือง

(๕) ส่งเสริม สนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษา และองค์กรเอกชน ในการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หรือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การเลือกตั้ง และความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด

(๖) วางระเบียบเกี่ยวกับการชำระค่าเสียหายและค่าใช้จ่ายสำหรับการจัดการเลือกตั้ง และดอกเบี้ย หรือเบี้ยปรับ รวมตลอดทั้งวิธีการและเงื่อนไขในการลดหรือยกเว้นดอกเบี้ยหรือเบี้ยปรับ

(๗) กำกับและติดตามการใช้จ่ายเงินอุดหนุนที่พรรคการเมืองได้รับการจัดสรรตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองเพื่อให้เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมายดังกล่าว

(๘) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีและข้อสังเกตต่อรัฐสภา และเผยแพร่ให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

(๙) จัดให้มีการศึกษา วิเคราะห์ หรือวิจัย เพื่อกำหนดวิธีการหรือมาตรการให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

(๑๐) ออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการและสำนักงาน

ในการควบคุม กำกับ ดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม หรือเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย ให้ถือเป็นหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการที่จะต้องดำเนินการสอดส่อง สืบสวน หรือไต่สวน เพื่อป้องกันและจัดการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำใดอันจะก่อให้เกิดความไม่สุจริตหรือไม่เที่ยงธรรม ในการเลือกตั้งได้ ไม่ว่าจะเป็นเวลาในระหว่างประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาให้มีการเลือกตั้งหรือไม่ก็ตาม

การกำหนดตาม (๑๐) ต้องไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และต้องคำนึงถึง ผลกระทบต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ประโยชน์ที่สาธารณชนจะพึงได้รับ หลักธรรมาภิบาล และความเป็นธรรม ประกอบกัน

มาตรา ๔๑ เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยหรือความปรากฏต่อคณะกรรมการไม่ว่าโดยทางใดไม่ว่าจะมีผู้แจ้งหรือผู้กล่าวหาหรือไม่ ถ้ามีหลักฐานพอสมควรหรือมีข้อมูลเพียงพอที่จะสืบสวนต่อไปว่ามีการกระทำใดอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง หรือจะมีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตหรือเที่ยงธรรม หรือเป็นไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย คณะกรรมการมีหน้าที่ต้องดำเนินการให้มีการสืบสวน หรือไต่สวน เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริง และหลักฐานโดยพลัน ถ้าผลการสืบสวนหรือไต่สวนปรากฏว่าไม่มีมูลความผิดให้สั่งยุติเรื่อง หากปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อว่า มีผู้กระทำการตามที่มีการสืบสวนหรือไต่สวน ให้คณะกรรมการสั่งให้ดำเนินคดีโดยเร็ว หรือในกรณีจำเป็น จะสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้กระทำการดังกล่าวไว้เป็นการชั่วคราวก็ได้

การดำเนินการให้มีการสืบสวนหรือไต่สวน การสืบสวนและการไต่สวน และการสั่งระงับสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกกล่าวหาไว้เป็นการชั่วคราวตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข ที่คณะกรรมการกำหนด

ห้ามมิให้บุคคลใดเปิดเผยข้อมูลอันทำให้สามารถระบุตัวตนของผู้แจ้ง รวมทั้งข้อมูลข่าวสารที่ได้มาเนื่องจากการดำเนินการตามมาตรานี้ มาตรา ๓๒ (๓) หรือมาตรา ๔๗ เว้นแต่เป็นการเปิดเผยข้อมูล เพื่อปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจหรือตามกฎหมายหรือตามคำสั่งศาล

ในการสืบสวนหรือไต่สวนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้บุคคลซึ่งคณะกรรมการแต่งตั้งให้สืบสวนหรือไต่สวนตามวรรคหนึ่งเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา ๔๒ ให้กรรมการมีอำนาจสืบสวน ไต่สวน หรือดำเนินคดีตามมาตรา ๔๑ และ เพื่อให้การดำเนินการสืบสวนหรือไต่สวน หรือการดำเนินคดีดังกล่าวเป็นไปโดยรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ให้คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งเลขาธิการหรือพนักงานของสำนักงานเป็นเจ้าพนักงานมีอำนาจในการสืบสวน สอดสวน หรือไต่สวน หรือดำเนินคดีได้ตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด ซึ่งอย่างน้อยต้องกำหนด ระยะเวลาในการดำเนินการ และขอบเขตแห่งหน้าที่และอำนาจของผู้ได้รับแต่งตั้งแต่ละระดับไว้ให้ชัดเจน รวมตลอดทั้งการออกบัตรประจำตัวเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องด้วย

พนักงานของสำนักงานที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าพนักงานตามวรรคหนึ่ง ต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถทางกฎหมาย การสืบสวน การไต่สวน หรือการดำเนินคดี และผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรที่คณะกรรมการกำหนดแล้ว

ในกรณีมีความจำเป็น คณะกรรมการจะแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นของรัฐให้เป็นเจ้าพนักงาน ตามวรรคหนึ่ง เพื่อปฏิบัติหน้าที่เฉพาะกาลหรือเฉพาะเรื่องตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้

ให้เจ้าพนักงานตามวรรคหนึ่ง เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และให้มีอำนาจเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ความในวรรคหนึ่งไม่เป็นการตัดอำนาจคณะกรรมการที่จะดำเนินการให้พนักงานสอบสวน และพนักงานอัยการดำเนินการไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา ๔๓ ภายใต้บังคับมาตรา ๔๑ วรรคสาม และมาตรา ๔๕ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ในการไต่สวน กรรมการหรือเจ้าพนักงานต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาทราบข้อกล่าวหา ข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานโดยสรุป

ผู้ถูกกล่าวหาที่มีสิทธิที่จะให้ถ้อยคำหรือแสดงพยานหลักฐานภายในเวลาที่กรรมการหรือเจ้าพนักงานกำหนด และมีสิทธิที่จะให้ทนายความหรือบุคคลซึ่งไว้วางใจเข้าร่วมฟังการไต่สวนได้ในกรณีที่ผู้ถูกกล่าวหาไม่มาให้ถ้อยคำหรือแสดงพยานหลักฐานภายในเวลาที่กำหนด ให้กรรมการหรือเจ้าพนักงานมีอำนาจดำเนินการไต่สวนต่อไปได้

ในการแจ้งตามวรรคหนึ่ง เจ้าพนักงานจะแจ้งโดยวิธีปิดหมาย หรือส่ง ณ ภูมิลำเนาหรือที่อยู่ ที่ปรากฏตามหลักฐานทางทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร หรือแจ้งทางอิเล็กทรอนิกส์ก็ได้ ตามวิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด และเมื่อได้ดำเนินการดังกล่าวแล้ว ให้ถือว่า ผู้ถูกกล่าวหาได้รับทราบข้อกล่าวหาแล้ว

ในการสืบสวนหรือไต่สวน เจ้าพนักงานอาจจัดให้มีการบันทึกภาพหรือเสียงของผู้ถูกกล่าวหาหรือพยานด้วยก็ได้

มาตรา ๔๔ เมื่อมีกรณีที่จะต้องดำเนินคดีอาญากับบุคคลใดเพราะเหตุกระทำความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งและพรรคการเมือง ให้คณะกรรมการแจ้งให้พนักงานอัยการที่มีเขตอำนาจ เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป โดยให้ส่งสำนวนการไต่สวนหรือสำนวนการสอบสวนให้พนักงานอัยการ เพื่อใช้เป็นสำนวนในการดำเนินคดีโดยถือว่าสำนวนการไต่สวนหรือสำนวนการสอบสวนดังกล่าว เป็นสำนวนการสอบสวนของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยจะส่งตัว ผู้ต้องหาไปพร้อมกับสำนวนการไต่สวนหรือสำนวนการสอบสวนหรือไม่ก็ได้ แต่พนักงานอัยการมีอำนาจ สั่งให้เจ้าพนักงานตามมาตรา ๔๒ ไต่สวนเพิ่มเติม หรือพนักงานอัยการจะดำเนินการไต่สวน หรือสอบสวนเพิ่มเติมเองก็ได้ ถ้าพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาล และเป็นกรณีที่ไม่มีตัวผู้ถูกกล่าวหา ให้ศาลออกหมายเรียกหรือออกหมายจับผู้ถูกกล่าวหาตามควรแก่กรณี เพื่อดำเนินคดีต่อไป แต่ถ้าพนักงานอัยการเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้เสนอเรื่องต่ออัยการสูงสุดเพื่อวินิจฉัย เมื่ออัยการสูงสุด ปรึกษาดูแลให้แจ้งให้คณะกรรมการทราบ ในกรณีอัยการสูงสุดสั่งไม่ฟ้อง ให้แจ้งเหตุผล ให้คณะกรรมการทราบ และให้คณะกรรมการเผยแพร่เหตุผลดังกล่าวให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ถ้าเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น คณะกรรมการจะมอบอำนาจให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในจังหวัด ที่จัดให้มีการเลือกตั้งเป็นผู้ดำเนินการตามวรรคหนึ่งแทนคณะกรรมการก็ได้

เมื่อมีกรณีที่จะต้องร้องขอต่อศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์เพื่อสั่งเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้คณะกรรมการมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา หรือศาลอุทธรณ์ได้โดยตรง หรือจะมอบหมายให้กรรมการหรือเจ้าพนักงานตามมาตรา ๔๒ เป็นผู้ดำเนินการแทนคณะกรรมการก็ได้ และให้ศาลฎีกาหรือศาลอุทธรณ์แล้วแต่กรณี นำสำนวน

การสืบสวน หรือไต่สวนของคณะกรรมการมาใช้เป็นหลักในการพิจารณา แต่เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมให้ศาล มีอำนาจสั่งไต่สวนข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้

ในคดีที่ต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ให้คณะกรรมการหรือผู้ซึ่งคณะกรรมการมอบหมายเป็นผู้มีอำนาจในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ในการดำเนินคดีแพ่ง คดีอาญา หรือคดีปกครองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้คณะกรรมการได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

๔. จริยธรรมของพนักงานสืบสวนและไต่สวน

โลกาภิวัตน์และความเจริญก้าวหน้าของสังคมปัจจุบันในมิติต่าง ๆ อาทิ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองได้นำความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่มาสู่ประเทศไทยในยุคปัจจุบัน ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงกันอย่างไร้พรมแดน และไร้ขีดจำกัด การติดต่อสื่อสารเป็นไปด้วยความรวดเร็ว ฉับไว ผู้คนเดินทางติดต่อสื่อสาร และทำธุรกรรมข้ามประเทศได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ประเทศไทยซึ่งเป็นดินแดนที่มีศักยภาพและความพร้อมในด้านต่าง ๆ จึงเป็นที่ดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนและประกอบกิจกรรมทางธุรกิจได้เป็นอย่างดี เกิดเป็นการติดต่อค้าขาย และการลงทุนระหว่างกันทั้งจากรัฐต่อรัฐ ภาครัฐกับภาคเอกชน และภาคเอกชนกับภาคเอกชนอย่างมากมาย เช่น การลงทุนก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกการลงทุนก่อสร้างระบบขนส่งมวลชนทางรางที่มุ่งเชื่อมโยงอาเซียนเข้าหากัน การลงทุนในโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ซึ่งมีมูลค่าการลงทุนรวมอย่างมหาศาล อย่างไรก็ตามเป็นสิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าการลงทุนทั้งจากรัฐและภาคเอกชนซึ่งมีเม็ดเงินมหาศาลนั้น กลับกลายเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาของปัญหาการทุจริตให้ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น กลายเป็นปัญหาทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ ส่งผลถึงภาพลักษณ์ความโปร่งใสของประเทศเป็นอย่างมาก รัฐบาล ต่างตระหนักถึงผลกระทบดังกล่าว จึงได้กำหนดให้การแก้ไขปัญหาการทุจริตเป็นวาระเร่งด่วนของประเทศ เพื่อยกระดับภาพลักษณ์ และความเชื่อมั่นของประเทศให้กลับคืนมาโดยเร็วที่สุด

เครื่องมือหนึ่งที่จะเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาการทุจริตให้เกิดความยั่งยืน และเป็นเครื่องมือที่ได้รับความสนใจในขณะนี้ คือ มาตรฐานทางจริยธรรม ซึ่งนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญของทุกคนและทุกวิชาชีพ หากบุคคลใดหรือวิชาชีพใดไม่มีจริยธรรมเป็นหลักยึดในเบื้องต้นแล้วก็ยากที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จแห่งตนเองและวิชาชีพนั้น ๆ นอกจากนี้ การขาดจริยธรรมทั้งในส่วนบุคคลและวิชาชีพ ย่อมส่งผลร้ายต่อตนเอง สังคม และวงการวิชาชีพในอนาคตนั้นอีกด้วย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กำหนดให้มี “มาตรฐานทางจริยธรรม” ซึ่งเป็นกลไกใหม่อย่างหนึ่งที่โดดเด่นในขณะนี้ และได้กำหนดหลักการและกรอบระยะเวลาที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญกับองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้นมาภายใน ๑ ปี นับตั้งแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ หากดำเนินการไม่เสร็จภายในระยะเวลาดังกล่าวตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระจะต้องพ้นจากตำแหน่งไปโดยให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระที่ได้รับแต่งตั้งเข้ามาใหม่ดำเนินการจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมให้แล้วเสร็จภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่เข้ารับหน้าที่ สำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนมาตรฐานทางจริยธรรมจะถูกสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

แห่งชาติ (ป.ป.ช.) สอบสวนหากเห็นว่ามีความผิดก็จะเสนอต่อศาลฎีกา หากมีคำพิพากษาว่าผิดจริง ต้องพ้นจากตำแหน่งและอาจถูกเพิกถอนสิทธิรับเลือกตั้งไม่เกิน ๑๐ ปีอีกด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้สร้างกลไกปราบปรามการทุจริตในหลายระดับตั้งแต่การเข้าสู่อำนาจทางการเมือง และกระบวนการตรวจสอบและการลงโทษเมื่อเข้าสู่อำนาจซึ่งอำนาจตรวจสอบและกำหนดขั้นตอนการลงโทษเหล่านี้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระเป็นหลัก โดยมีหนึ่งในเครื่องมือที่สำคัญ คือ “มาตรฐานทางจริยธรรม” นั้นเอง

เจตนารมณ์ของแนวคิดนี้ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันสะท้อนให้เห็นหนึ่งในปัญหาของประเทศไทย คือปัญหาการขาดจริยธรรม จนเป็นเหตุให้มีผู้ทุจริตฉ้อฉลขาดความตระหนักรู้ในสำนึกรับผิดชอบต่อประเทศชาติและประชาชน จนทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่เป็นผล ซึ่งจำเป็นต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบคุณธรรมและจริยธรรมขึ้นมาในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ จึงกำหนดแนวทางดังกล่าวไว้ในมาตรา ๗๖ ว่า ให้รัฐพัฒนาการบริหารราชการแผ่นดินทุกส่วนเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และในวรรคสามที่ว่า “รัฐพึงจัดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นหลักในการกำหนดประมวลจริยธรรมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานนั้น ๆ ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานดังกล่าว “ นอกจากนี้ ในมาตรา ๒๑๙ ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระเป็นผู้กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้นบังคับใช้ ซึ่งในการจัดทำต้องรับฟังความคิดเห็นของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรี โดยเนื้อหาต้องระบุให้ชัดแจ้งด้วยการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมใดมีลักษณะร้ายแรงซึ่งมาตรฐานทางจริยธรรมบังคับใช้กับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินและหัวหน้าหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีด้วย ทั้งนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีก็สามารถออกมาตราฐานทางจริยธรรมเพิ่มขึ้นได้ตามความเหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ของตน แต่ต้องไม่ขัดแย้งกับมาตรฐานทางจริยธรรมที่ศาลรัฐธรรมนูญกับองค์กรอิสระกำหนด และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ ทั้งนี้ มาตรฐานทางจริยธรรม ดังกล่าวต้องครอบคลุมถึงการรักษาเกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ

การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรม ในมาตรา ๒๓๔ กำหนดให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ป.ป.ช.) มีอำนาจหน้าที่ ใต้สวน และมีความเห็น หากมีการกล่าวหาว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรงตามที่ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระกำหนด ส่วนขั้นตอนการดำเนินการของ ป.ป.ช. ถูกระบุไว้ในมาตรา ๒๓๔ คือให้ ป.ป.ช. ใต้สวนข้อเท็จจริงและหากข้อสรุปเป็นเสี่ยงที่ได้ไม่น้อยกว่า กึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด จึงเสนอต่อศาลฎีกาเมื่อศาลฎีการับฟ้อง ผู้ถูกกล่าวหาต้องหยุดปฏิบัติหน้าที่ และหากผู้ถูกกล่าวหาถูกคำพิพากษาว่ามีความผิดจริง ต้องพ้นจากตำแหน่ง และอาจถูกเพิกถอนสิทธิรับเลือกตั้งไม่เกิน ๑๐ ปีได้อีกด้วย

การเลือกตั้งในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น มีความสำคัญ อย่างยิ่ง เพราะถ้าหากประชาชนเลือกพรรคการเมือง หรือตัวแทนพรรคที่ดี เป็นผู้มีคุณธรรม เห็นแก่ประเทศชาติ ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง เพื่อให้ตนเองชนะในการเลือกตั้ง เป็นผู้มีอุดมการณ์

ทางการเมือง ผลที่ตามมาคือประชาชนและประเทศได้รับการพัฒนาให้มีความอยู่ดีกินดี ขึ้นในทุกๆ ด้าน ปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ ไม่ว่าจะในด้านความเป็นอยู่ของประชาชน ปัญหาด้านสาธารณสุขโรคต่างๆ จะได้รับการแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น แต่ถ้าหากประชาชนเลือกพรรคการเมืองหรือผู้แทนที่ไม่ดี ไม่มีความรู้ความสามารถ ขาดคุณธรรม ขณะการเลือกตั้ง ด้วยการทุจริตใช้เงินซื้อเสียง ผลกระทบตามมาคือชาติ บ้านเมือง จะเสียหายมีผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่ของประชาชน การบริหารงบประมาณจะเกิดการทุจริตและมีการแสวงหาประโยชน์โดยไม่ชอบในรูปแบบต่างๆ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงได้บัญญัติให้มีคณะกรรมการการเลือกตั้งขึ้นให้มีความอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อดำเนินการหรือตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินของประเทศเดินไปข้างหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ สุจริต โปร่งใส เทียบธรรม กล้าหาญ ปราศจากอคติในการใช้ดุลยพินิจ และปราศจากการแทรกแซงขององค์กรอื่นของรัฐหรือสถาบันการเมืองอื่น รวมทั้งอยู่เหนือกระแสและการกดดันใดๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคมในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดตั้งขึ้นมาเพื่อให้เป็นกลไกในการควบคุม ตรวจสอบที่จะลด และขจัดการซื้อเสียง และเปิดโอกาสให้คนดี มีคุณภาพ คุณธรรม เข้าสู่ระบบการเมือง คณะกรรมการ การเลือกตั้ง จึงมีหน้าที่หลักในการจัดหรือดำเนินการให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเลือกตั้งวุฒิสภา การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และการออกเสียงประชามติ รวมทั้งควบคุมดูแลการเลือกตั้งและการเลือกตั้งกล่าวให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และควบคุมดูแลการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

ในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพียง ๗ คนนั้น ไม่สามารถทำให้การปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมาย เป้าประสงค์และมีประสิทธิภาพตามกฎหมายได้ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งถือเป็นส่วนหนึ่งหรือกำลังหลักในการช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งในการสืบสวน ไต่สวนและดำเนินคดีต่าง ๆ ซึ่งตามระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการบริหารงานบุคคลกำหนดตำแหน่งพนักงานสืบสวนและไต่สวนให้ทำหน้าที่ช่วยกลั่นกรอง วิเคราะห์ ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายจากสำนวนการสืบสวนหรือสำนวนการไต่สวนและชี้แจงเสนอที่ประชุมคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาหรือข้อโต้แย้งเกี่ยวกับกฎหมายเลือกตั้ง กฎหมายพรรคการเมืองหรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ในฐานะที่ผู้จัดทำเป็นเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีหน้าที่และอำนาจในการควบคุม บังคับบัญชาพนักงานสืบสวนและไต่สวนให้ปฏิบัติงานเป็นไปตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งการหรือมอบหมาย เห็นว่าหลักนิติธรรมกับจริยธรรมของพนักงานสืบสวนและไต่สวนมีความสำคัญมากจึงจำเป็นต้องพิจารณา เสริมสร้างและปลูกจิตสำนึกพนักงานสืบสวนและไต่สวน ยึดหลักการดังกล่าวในการปฏิบัติงาน

สรุป

จากการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย จะเห็นได้ว่าพนักงานสืบสวนและไต่สวนเป็นตำแหน่งที่ถูกกำหนดขึ้นใหม่ในสายงานกระบวนการยุติธรรมของ

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อทำหน้าที่ในทางกระบวนการยุติธรรม เช่น การแสวงหาข้อเท็จจริง การรวบรวมพยานหลักฐาน หรือแม้กระทั่งการสรุปสำนวนคดีเพื่อให้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม จะเห็นได้ว่าบทบาทหน้าที่ของพนักงานสืบสวนและไต่สวนตามอำนาจหน้าที่นั้น มีความรับผิดชอบสูง เป็นหน้าที่ที่ความรับผิดชอบที่มีผลกระทบต่อนักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองระดับท้องถิ่น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างมาก ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๖๑ ให้เป็นไปตามหลักนิติธรรม จำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาและวางแนวทางปฏิบัติให้พนักงานสืบสวนและไต่สวนนั้นปฏิบัติตามประมวลจริยธรรม

จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการพัฒนาเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ทศนคติในการที่ปลูกฝังให้พนักงานสืบสวนและไต่สวนเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม โดยทำงานบนพื้นฐานความโปร่งใส ไม่มีอคติ ลำเอียง และใช้พยานหลักฐานต่าง ๆ แทนความรู้สึกความคิดตนเอง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย ทั้งผู้ถูกกล่าวหาและผู้กล่าวหา ตลอดจนผลประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติเป็นสำคัญ หากพนักงานสืบสวนและไต่สวนขาดปฏิบัติงานโดยขาดจริยธรรมและกลไกในการกำกับดูแลที่เข้มงวด ในประมวลจริยธรรมที่วางแนวปฏิบัติเป็นเครื่องมือควบคุมการทำงาน of พนักงานสืบสวนและไต่สวนที่ดีแล้ว ก็อาจทำให้พนักงานสืบสวนและไต่สวนทำหน้าที่โดยไม่สุจริต เล่นพรรคเล่นพวก ไม่มีความเป็นธรรม ซึ่งทำให้กระบวนการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ลงมตีในคดีต่าง ๆ ไม่เป็นธรรมผิดหลักนิติธรรม ซึ่งนำผลเสียหายมาสู่สังคมและประชาชนตามมา

บรรณานุกรม

ศาสตราจารย์พิเศษ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร องคมนตรี, หลักนิติธรรม (กรุงเทพฯ: บ.ธนาเพรส จำกัด, ตุลาคม ๒๕๕๒ พิมพ์ครั้งที่ ๒) หน้า ๑

จรัญ โฆษณานันท์, บริบททางสังคมและประวัติศาสตร์ของอุดมการณ์ “หลักนิติธรรม” (Historico-Societal Context of the Rule of law Ideology) ใน นิติรัฐ นิติธรรม, ดร.เอกบุญวงศ์สวัสดิ์กุล คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ บรรณาธิการ (โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พฤษภาคม ๒๕๕๓) หน้า ๙๘

ดิณ ปรัชญพฤทธิ, (๒๕๓๖) วิชาชีพนิยมของระบอบราชการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว: วิวัฒนาการและผลกระทบต่อสังคมไทย, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดิณ ปรัชญาพฤทธิ การสำรวจระบบคุณธรรมข้าราชการพลเรือนไทยในช่วงทศวรรษ สำนักงาน
ก.พ. ๒๕๔๙

จิตติ ดิงศภัฑิย์ (๒๕๕๓) หลัักวิชาชีพนักกฎหมาย กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์